

**Iben Schelde
Thomsen**

*Cand.mag. i engelsk og dansk som andetsprog
Undervisningsassistent ved Syddansk Universitet
ibenskibhus@hotmail.com*

Jette Blåstedt

*Cand.mag. i historie, religion og dansk som
andetsprog, Undervisningsassistent ved
Syddansk Universitet, blaastedt@galnet.dk*

Åbne sider

Sproglæring uden for klasseværelset

- en fantastisk måde at lære sprog på¹

Der er meget, der tyder på, at deltagelse i hverdagssamtaler med danskere eller dansktalende er den bedste måde at udvikle talefærdighed på, og at talesproget skal trænes meget og ofte, hvis det skal udvikles (Brouwer, 2001). På Syddansk Universitet (SDU) har vi udstyret vores udvekslingsstuderende, som skal lære dansk, med minidisk-optagere for at skabe mulighed for og motivere dem til at føre samtaler på dansk uden for klasseværelset. Kort sagt går det ud på, at de studerende i samtaler uden for klassen afprøver og anvender de færdigheder, som vi har arbejdet med i undervisningen. Samtalerne optages på minidisk. Ved at lytte til de studerendes optagelser kan læreren så følge de studerendes sproglige udvikling samt give tilbagemelding (feedback) på deres præstationer.

I denne artikel vil vi skrive om vores erfaringer med sproglæring uden for klasseværelset. Efter en kort beskrivelse af metoden bag forløbet, vil vi redegøre for, hvordan vi har brugt minidiskoptagere i undervisningen, samt hvordan vi har givet feedback på de studerendes samtaler. Endelig vil vi vurdere udbyttet af brug af minidisk og feedback for sproglæringen.

Det faglige grundlag

Når vi giver feedback, kigger vi helt overordnet på, hvordan samtalen som helhed fungerer, samt hvordan den studerende klarer sig i samtalen. For at kunne analysere en samtale samt vurdere den studerendes indsats er det nødvendigt at have viden

om, hvordan samtaler fungerer, da talesproget fungerer på helt andre præmisser end skriftsproget. Vores teoretiske udgangspunkt for at give feedback hviler på konversations-analysens overvejelser om sprog, sprogpædagogik og sproglæring (Brouwer and Nissen, 2003).

Under tilbagemeldingen fokuserer læreren først og fremmest på, hvad der fungerer godt for den studerende, og ikke på formelle sprogfejl, da disse ikke nødvendigvis siger noget om, hvor vellykket samtalen var, eller hvordan den kan bidrage til sproglærings-processen. For eksempel kan man overveje følgende spørgsmål, når man lytter til og analyserer en samtale: Hvad betyder det, at der laves fejl i en samtale? Bliver formelle fejl repareret, og bidrager den studerende hertil? Er der problemer med turtagning? Er den studerende en ligeværdig samtalepartner, som har mulighed for at komme til orde? Hvad er samtalepartnerens holdning til den studerende – er han/hun samarbejdende eller ikke-samarbejdende?

Brug af minidisk i undervisningen

Minidiskoptagelserne og tilbagemeldingerne på samtaler har været en integreret del af sprogundervisningen på *Scandinavian Area Studies*, SDU siden 2003. I praksis foregår det på den måde, at de studerende i løbet af et semester på 13 uger afleverer en samtale hver uge. Første gang, de studerende afleverer en optagelse, er efter tre ugers sprogundervisning. Samtalernes længde kan variere, men typisk varer en samtale to til fem minutter.

Læreren giver tilbagemelding på samtalerne tre gange i semestret – efter 6, 9 og 12 ugers undervisning. Vi giver altså tilbagemelding på cirka tre samtaler ad gangen. Man kan give feedback oftere, men det er vores erfaring, at en tre ugers periode er passende, når man vil vurdere den sproglige progression for denne målgruppe, der kan betegnes som hurtigtlærende. For at gøre den studerende fortrolig med, hvad feedback er, er det en god idé at bruge cirka 30 min. den første gang, man giver feedback. De andre gange kan det gøres lidt kortere. Tidsforbruget afhænger naturligvis af, hvor meget den studerende har afleveret.

Aktiviteter uden for klasseværelset

For at få det bedste udbytte af minidisken har vi introduceret den for de studerende allerede ved semesterstart, da det er vores erfaring, at de fleste har brug for lidt tid til at vænne sig til at skulle optage samtaler på dansk.

Aktiviteterne uden for klasseværelset kan vi opdele i fire faser. I første fase udfører de studerende etnografisk arbejde, idet de ved at iagttage og optage samtaler mellem danskere udforsker danskeres interaktionelle praksis. Et eksempel herpå kunne være optagelse af en indkøbssituation i en bagerforretning for at finde ud af, hvad de

siger, når de køber brød. Den studerende har efterfølgende mulighed for at tage optagelserne med i timerne og få hjælp fra læreren til at forstå dem.

I anden fase øver de studerende det, vi har arbejdet med i timerne. Eksempelvis gennemfører de studerende som en del af undervisningen korte interviews med danske studerende på universitetet. Disse samtaler er ikke naturlige, men giver den studerende mulighed for at prøve sproget af samt at blive fortrolig med at optage sine samtaler.

I tredje fase gennemfører de studerende målrettede aktiviteter så som at lave aftaler, spørge om vej, gå i banken eller på posthuset. I disse målrettede samtaler kan de studerende stille spørgsmål, som de som regel kan forudsige svaret på. På den måde er det lettere for dem at håndtere samtalerne. Dette er meget vigtigt i denne fase, hvor ordforrådet er begrænset.

Den fjerde og sidste fase er en socialiseringsfase, hvor den studerende snakker “om løst og fast” med venner og bekendte. Da “løs snak” let kan bevæge sig i mange retninger, og da den studerende måske nok har styr på spørgsmålene, men ikke på svarmulighederne i sådanne samtaler, vil mange af de studerende ikke nå denne fase i løbet af et semester.

Transskription – et nyttigt redskab

Inden tilbagemeldingen lytter læreren samtalen igennem. Under gennemlytningen tages notater. Det er nødvendigt at lytte til samtalen mindst to gange for at kunne give en ordentlig tilbagemelding til den studerende. Hvor mange gange, man lytter, er imidlertid et spørgsmål om, hvor trænet man er. Det er vores erfaring, at man ret hurtigt opøver en vis rutine i at lytte til samtaler og derved bliver i stand til at høre, om en samtale forløber naturligt, eller om den eksempelvis er forberedt.

For at få styr på samtalen kan det imidlertid være en hjælp at transskribere samtalen eller de dele af den, hvor der foregår noget centralt for tilbagemeldingen. Udskrivningen kan fungere som et redskab til at dykke ned i samtalen under analysen. At transskribere samtaler er en møjsommelig proces, men det kan anbefales at gøre det især i starten, idet det er lettere at få indblik i, hvordan samtaler fungerer, når man skriver dem ud. For os var det at transskribere helt klart en øjenåbner! Transskriptionen kan eksempelvis også hjælpe den studerende til at sætte fokus på egne strategier, eller opklare passager i samtalen, hvor der er forståelsesproblemer.

Hvordan foregår tilbagemeldingen i praksis?

Tilbagemeldingerne sker som nævnt med udgangspunkt i de studerendes optagelser. I starten foregår tilbagemeldingerne på engelsk. Senere i forløbet kan man give til-

bagemelding på dansk. Her er det en hjælp for den studerende at se en transskription af samtalen.

For at bevidstgøre den studerende om hans/hendes samtalefærdigheder er det vigtigt, at den studerende selv bidrager under tilbagemeldingen. Derfor lader vi med udgangspunkt i følgende spørgsmål den studerende lægge ud:

- Hvordan går det med at bruge dansk i hverdagen?
- Er der problemer forbundet hermed?
- Hvad er udbyttet set i forhold til undervisningstimerne?
- Progression: er der sket en sproglig udvikling?
- Taler du mere dansk end før?

Derefter taler lærer og studerende om, hvad der gik godt eller knap så godt i samtalen. Læreren tager de mest iøjnefaldende træk frem (både positive og negative) og beder den studerende tage stilling til dem. Man kan eksempelvis fokusere på ordforråd, gennemgående grammatiske træk, udtale eller den studerendes indsats for at opnå fælles forståelse. Dette kan med fordel gøres med udgangspunkt i et centralt uddrag af samtalen, som er transskriberet.

Under tilbagemeldingen kan læreren endvidere give gode råd og kommentarer. F.eks. kan læreren foreslå:

- en anden samtalepartner
- mere målrettede samtaler
- metoder til *reparatur*, dvs. til at reparere, hvis noget ikke bliver forstået i samtalen.

Udbytte af feedback

Her følger to eksempler på, hvordan feedback kan hjælpe de studerende med at gennemføre og begå sig i hverdagssamtaler.

Den ene, en god fransk studerende, afleverede en meget kort og korrekt samtale af ca. et minuts varighed. Samtalen forløber uden problemer og fremstår derfor som vellykket ved første gennemlytning. Men ved udskrivningen af samtalen bliver det tydeligt for læreren, at samtalen er forberedt, da der ikke er tøven, pauser eller andre turtagningsfænomener, hvilket ellers er normalt i autentiske samtaler. Under feedback viser det sig, at læreren har ret i sine antagelser, at den studerende er bange for at lave fejl og derfor har forberedt samtalen. Læreren gør meget ud af at forklare den studerende, at han kan lære af sine fejl, og at der ikke er læringsmuligheder i indstuderede samtaler.

Til den anden feedback afleverer den studerende igen en kort forberedt samtale, og også denne gang opfordrer læreren ham til at turde noget mere. Til den sidste feedback afleverer denne studerende en længere og meget naturlig samtale. Samtalen rummer mange muligheder for læring, og den studerende håndterer mulighederne fint. Der er sket en stor progression fra første til sidste feedback.

Den anden, en italiensk studerende, afleverer en meget lang, men indholdsmæssigt set meget "tynd" samtale. Optagelsen varer over 15 minutter, men der bliver ikke sagt ret meget. Dette bliver meget tydeligt, da samtalen bliver udskrevet. Utallige gange anvender hun ord som "øh", "æh", "øhm", etc. Af transskriptionen fremgår det klart, at hun leder efter ord, men hun beder ikke om hjælp til at komme videre i samtalen, og hun taler udelukkende dansk.

Under feedback bliver hun selv overrasket over, hvor lidt hun egentlig siger. Læreren giver det råd at spørge på engelsk, når hun mangler ord. Eksempelvis: "Hvad hedder "horse" på dansk?". Den følgende samtale forløber lidt bedre, men den studerende prøver stadig udelukkende at tale dansk. Under feedback påpeger læreren spørgestrategien igen. I den sidste samtale, hun afleverer, er der sket store fremskridt. Den studerende spørger samtalepartneren om enkelte ord og kommer hurtigt videre i samtalen. For hende havde det stor betydning at se samtalen skrevet ud, og tilbagemeldingen kunne hjælpe hende til at se fordelene ved at bruge sin samtalepartner til at lære nogle ting i selve samtalen.

Evaluering af brug af minidisk og feedback

Ved semestrets afslutning (dec. 2005) lavede vi en intern evaluering af brugen af minidisk samt feedback i undervisningen. Vi formulerede 21 spørgsmål, som de studerende skulle besvare skriftligt. Vi vil her opsummere de væsentligste pointer i besvarelsene.

Der er bred enighed blandt de studerende om, at dét, at de skulle optage deres samtaler på minidisk, fik dem til at tale mere dansk uden for klasseværelset. I samtalerne lærte de endvidere nye ord og vendinger, som ikke indgik i undervisningsmaterialet. Vi bad dem også om at vurdere brugen af minidisk og feedback for deres sproglæring. Svarene er gennemgående positive; eksempelvis svarer tre studerende:

1. *Yes. It forced me to speak to Danes!*
2. *I learned a lot with the use of minidisk and feedback.*
3. *Yeah, feedback was very useful, especially for pronunciation and choosing the right words.*

Endelig bad vi dem vurdere betydningen af, at samtalen eller dele af den var skrevet ud. Samtlige studerende var glade for at se samtalerne på skrift, hvilket eksempelvis fremgår af nedenstående udtalelser:

1. *It's interesting to see the conversation printed, because we can see where we made some mistakes. When we speak orally, we don't really pay attention to the mistakes we can do.*

2. *It was helpful in understanding parts I didn't really get.*
3. *It helped very much to understand and learn from the conversation.*

Det største problem for de studerende har imidlertid været at finde danske samtalepartnere, hvilket også fremgår af evalueringen. Flere bor på kollegier, som først og fremmest er beboet af udenlandske studerende, og det har været svært for dem at komme i kontakt med danskere. Dette problem kunne løses ved at lave faste aftaler med frivillige samtalepartnere på forhånd. Vi råder derfor til at være opmærksom på dette tidligt i forløbet.

“Feedback is perfect”

Dette citat fra evalueringen svarer meget præcist til vores vurdering af feedbacks betydning for sproglæringsprocessen. Vores erfaringer med brug af minidisk og feedback som en integreret del af sprogundervisningen viser nemlig, at det er et særdeles nyttigt redskab til udvikling af talefærdigheden. Ikke alene motiverer det de studerende til at tale mere og dermed lære mere, det giver også læreren mulighed for at vejlede den studerende i at løse eventuelle vanskeligheder i dennes samtaler uden for klassen.

Vi håber derfor, at denne artikel vil inspirere andre sproglærere til at afprøve metoden og om nødvendigt tilpasse den andre målgrupper.

Note

- 1 Udsagn fra intern evaluering af brug af minidisk og feedback, Center for Sprog og Kommunikation, SDU, 2005.

Litteratur

- Brouwer, C.E. og Nissen A.: At lære dansk som andetsprog i praksis – et sprogpedagogisk koncept med konversationsanalyse som fagligt grundlag. I: B. Asmuss og J. Steensig (red.): *Samtalen på arbejde – konversationsanalyse og kompetenceudvikling*. Frederiksberg: Samfundslitteratur: 52-72, 2003.
- Brouwer, C.E.: Evaluering og udvikling af samtalefærdighed. I: *Intern evaluering i andetsprogsundervisningen – en antologi*. Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie 1, 2001.